

o. 11. Stř. Pol. (Hrabanov u Lysé nad Labem; Kersko).

7 × 8. *Arabis hirsuta* × *sagittata*

Rostliny se zpravidla více podobají druhu *A. hirsuta* s. str.; šešule jsou nevyvinuté a krátké, vz. se na rostlině vytvoří několik málo semen.

Vzácně se vyskytující kříženec, sbírán dosud jen ve fyt. o. 8. Čes. kras (Hostim), ale patrně opomíjen.

Poznámka: Z dalších kříženců lze očekávat nálezy *Arabis hirsuta* × *sudetica* a *A. nemorensis* × *sagittata*, jejichž rodičovské druhy se mohou vyskytovat na společných či blízkých lokalitách.

23. *Aubrieta* ADANSON – taříčka*)

Aubrieta ADANSON Fam. Pl. 2: 420, 1763. – Syn.: *Aubrietia* DC. Mém. Mus. Nat. Hist. Natur. 2: 232, 1821.

Lit.: MATTFELD J. (1939): The species of the genus *Aubrieta* Adanson. Bull. Alp. Gard. Soc. 7: 157–181 et 217–227. – PHITOS D. (1970): Die Gattung *Aubrieta* in Griechenland. Candollea 25: 69–87. – DVORÁK F. et DADÁKOVÁ B. (1984): Chromosome counts and chromosome morphology of some selected species. Scr. Fac. Sci. Natur. Univ. Purkyn. Brun. – Biol. 14: 463–468.

Vytrvalé, nízké, řídce trsnaté byliny s kratšími hvězdovitými a delšími jednoduchými chlupy. Nejprve vyvinut kořen hlavní a tenčí kořeny postranní, později četné kořeny adventivní. Lodyha v uzlinách kořenující, oblá, plná. Listy znenáhla zúženou bází přisedlé, jednoduché; myrosinové buňky s chlorofylem, v mezofylu. Hrozen bez listenů. Květy velké; kališní lístky přímé, vejčité kopinaté až kopinaté, zelené, fialově lemované, vnitřní na bázi hluboce vakovitě vyduté; korunní lístky dlouze nehetnaté s čepelí okrouhle obvejčitou až úzce obvejčitou, fialovou, purpurovou, zřídka bílou; nitky tyčinek křídlaté, prašníky elipsoidní, žluté; nektaria transversální, ve tvaru prstence po jedné straně otevřeného, postranní valy ± krátké; blizna kulovitá, mělce dvoulaločná, na dl. čnělce. Plody šešule, řidčeji šešulky, chlopně vypouklé s nevyniklou stř. žilkou. Semena v pouzdrech ve dvou řadách, zploštěle elipsoidní, 1,0–2,0 mm dl., 0,5–1,5 mm šir.; osemení hladké, při navlhčení neslizovatí, hnědé; klíček bokokořenný. – Asi 12 horských druhů původních ve Středozezemí od Sicílie a Apeninského poloostrova na východ do Íránu. – Protandr. Entomogam. Alogam.

1. *Aubrieta deltoidea* (L.) DC. – taříčka

kosníkovitá Tab. 32/2

Aubrieta deltoidea (LINNAEUS) DE CANDOLLE Regni Veg. Syst. Natur. 2: 294, 1821. – Syn.: *Alyssum deltoideum* L. Sp. Pl., ed. 2, 908, 1763.

Byliny s lodyhou 7–15 (–25) cm vys. Čepel listů kosníkovitá až úzce kosníkovitá, 14–40 (–48) mm dl., po obou stranách hor. třetiny čepele 1–2 (–3) páry zubů. Hrozen s (1–) 3–7 květy. Kališní lístky 5–8 (–10) mm dl., korunní lístky 12–22 (–28) mm dl. s čepelí okrouhle obvejčitou až obvejčitou, 5–8 (–12) mm dl.; nitky vnějších tyčinek úzce křídlaté, pod prašníkem s volným, od nitky odstávajícím, až 1,5 mm dl. zobánkovitým přívěskem, nitky vnitřních tyčinek šir. křídlaté, prašníky 1,1–1,9 mm dl. Plodní stopky přímo až šikmo odstálé, 7–11 mm dl;

šešule 5–16 (–22) mm dl., 2,5–4,5 mm šir. s hvězdovitými chlupy a s roztr. jednoduchými chlupy; čnělka s bliznou 3,0–8,0 mm dl. Semen v šešuli 26–35, 1,0–1,7 mm dl., 0,7–1,1 mm šir., mahagonově hnědá. IV–VI. Hkf.

2n = 16 (extra fines)

Pěstovaná, zřídka zplaňující (např. v Humpolci). Původní na Sicílii, v j. části Balkánského poloostrova, na přilehlých ostrovech a na Krétě. Zplněně dosud ve Velké Británii, Francii, Nizozemí, Španělsku a ČSFR.

V ý z n a m: Oblíbená alpínka pěstovaná v soukromých zahradách, na veřejných prostranstvích i na hřbitovech. Vyžaduje slunná stanoviště.

Poznámka: Zřídka se pěstuje *Aubrieta columnae* Guss. (Tab. 32/3), taříčka obrubníková, a řada jejích kultivarů (i plnokvětých) a kříženců. Má šešule pouze s hvězdovitými chlupy a pochází z Jugoslávie, Albánie a jz. Rumunska.

24. *Lunaria* L. – měsícnice*)

Lunaria LINNAEUS Sp. Pl. 653, 1753.

Lit.: BORBÁS V. (1895): A Holdviola fajairól. (De speciebus generis *Lunariae* Tourn.). Term.-Rajzi Füz. 18: 87–96 et 138–140. – DVORÁK F. (1970): Některé výsledky studia rodu *Lunaria* L. Biológia 25: 723–730.

Jednoleté až vytrvalé byliny s jednoduchými chlupy a štětinami, s oddenky nebo válcovitě vřetenovitými kořeny. Lodyha přímá, zřídka vystoupavá, nevětvená nebo i od báze větvená s větvemi přímo až

*) Zpracoval F. Dvořák

šikmo odstálými, oblá, plná. Listy velké, okrouhle vejčité až (hor.) kopinaté; dol. vstřícné a řapíkaté, hor. střídavé, krátce řapíkaté až téměř přisedlé; myrosinové buňky s chlorofylem, v mezofylu. Kališní lístky přímé, vejčité kopinaté až úzce kopinaté, pod vrcholem s výrůstky, korunovitě zbarvené, vnitřní na bázi hluboce vakovitě vyduté; korunní lístky široce obvejčité až obvejčité, na vrcholu zaokrouhlené až uťaté, náhle v dl. nehet zúžené, purpurově fialové, lilákové, vz. bílé; nitky kratších tyčinek válcovité, nitky delších tyčinek k bázi poněkud rozšířené, vz. párovitě srostlé; prašníky válcovité, žluté; transversální nektaria ve tvaru souvislého nebo po jedné straně otevřeného prstence; blizna kulovitá, na dl. čnělce; semeník na dl. gynoforu. Plody šešulky, velké, ploché, skoro okrouhlé, šir. eliptické až téměř podlouhlé s chlopněmi sítnatě žilkovanými, lysé. Semena v pouzdrech ve dvou řadách, zploštěle ledvinitá, 6,1–10,6 mm dl., 4,6–8,5 mm šir., s úzkým lemlem; osemení hladké, při navlhčení neslizovávají, hnědé; klíček bokokořený. — Tři druhy v Evropě. — Protandr. Entomogam. Alogam., ale též Autogam.

Poznámka: V semenech obou našich zástupců jsou přítomny lunariové alkaloidy (přesněji pseudoalkaloidy) lunaridin a lunarin.

- 1a Rostliny vytrvalé; květy vonné, korunní lístky lilákové; šešulky šir. eliptické až skoro podlouhlé, na vrcholu krátce zašpičatělé **1. *L. rediviva***
 b Rostliny dvouleté; květy nevonné, korunní lístky purpurově fialové, vz. bílé; šešulky skoro okrouhlé až šir. eliptické, na vrcholu zaokrouhlené **2. *L. annua***

1. *Lunaria rediviva* L. — měsícnice vytrvalá
 Tab. 33/1

Lunaria rediviva LINNAEUS Sp. Pl. 653, 1753. — Syn.:
Lunaria odorata LAM. Fl. Franç. 2: 457, 1788, nom. illeg.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 742/I, II, III. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 949. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 87. — Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 5416. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 742/IV. — Fl. Siles. Exs., no 132. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 1157. — SCHULTZ Herb. Norm., no 18.

Vytrvalé byliny s plazivým oddenkem. Lodyha (10–) 30–100 (–140) cm vys., nad polovinou větvená, v dol. části s nazpět ohnutými až 1 mm dl. chlupy. Dolní a stř. listy dlouze řapíkaté, čepel okrouhle vejčitá až skoro vejčité kopinatá, 12–18 (–24) cm dl., 5–10 (–16) cm šir., na vrcholu tupá až špičatá, na bázi hluboce srdčitá, na okraji nepravidelně drobně až hrubě zubatá; řapíky 8–14 cm dl.; hor. listy krátce řapíkaté s čepelí vejčité kopinatou až kopinatou, 3,5–10,0 (–15,0) cm dl., 1–5 (–9) cm šir., na vrcholu zašpičatělou, na bázi srdčitou až ± náhle v řapík staženou; listy na líci sytě tmavozelené, roztr. chlupy asi 0,3 mm dl. pýřité, na rubu sivozelené, hustěji, zvl. na žilkách chlupaté. Hrozen větvený, 20–60kvěťový, na bázi s listeny. Květy vonné; kališní lístky na bázi lilákové, v hor. polovině zelené, pýřité; vnější kopinaté, 4,0–6,6 mm dl., pod vrcholem s výrůstky až 1,5 mm dl.; vnitřní vejčité kopinaté, 6,2–8,3 mm dl., pod vrcholem s výrůst-

ky asi 0,5 mm dl.; korunní lístky 12–18 (–21) mm dl. s čepelí 8–12 (–15) mm dl., 6–10 mm šir., lilákovou; prašníky 2,2–3,2 mm dl. Plodní stopky přímo až šikmo odstálé, 10–17 mm dl., rovné, pýřité; gynofor (8–) 15–30 (–43) mm dl., ± nazpět ohnutý. Šešulky šir. eliptické až skoro podlouhlé, (17–) 20–40 (–56) mm dl., (14–) 15–20 (–29) mm šir., na vrcholu krátce zašpičatělé; čnělka s bliznou 2–5 mm dl. Semena po 1–4, 6,1–9,8 mm dl., 4,6–7,9 mm šir., olivově hnědá. V–VII. Hkf.

2n = 30 (ČR: 70. Mor. kras), 60 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Suťové a roklínové lesy, údolní luhy, ve vyšších polohách stinná místa ve vysokobylinných společenstvech karů. Stínomilný druh, nejčastěji na humózních, živinami bohatých půdách na minerálně bohatých horninách. Diagnostický druh svazu *Tilio-Acerion* s optimem v asociaci *Lunario-Aceretum* SCHLÜTER in GRÜNEBERG et SCHLÜTER 1957, s vysokou stálostí též v asociaci *Scolopendrio-Fraxinetum* SCHWICKERATH 1938, ve vyšších polohách, zvl. v karech ve společenstvech podsvazu *Acerenion*, svazu *Salicion silesiaceae*, okrajově i svazů *Calamagrostion arundinaceae* a *Dryopteridi-Athyron*, často i ve společenstvech svazu *Alno-Ulmion* (zvl. *Stellario-Alnetum glutinosae* LOHMEYER 1957).

Rozšíření v ČR: Roztroušeně na vhodných stanovištích zvl. v mezofytiku a oreofytiku po celém území, zejména v oblastech s členitým relié-

Tab. 32: 1 *Berteroa incana*, 1a – plod. — 2 *Aubrieta deltoidea*, 2a – plod. — 3 *A. columnae*, plod. — 4 *Lobularia maritima*, 4a – plod.

fem. V termofytiku jen Pavlovské kopce v inverzních polohách. Vzácně v suprakolinním stupni, častěji v submontánním až montánním stupni a v karech (min.: Bílé Poličany, 300 m; max.: Hrubý Jeseník, svahy Vysokých holí nad Velkou kotlinou, ca 1300 m). § — Mapy: SLAVÍK FKS 1990: 113.

T: 17b. Pavl. kop., 21b. Hornomor. úv. (Kojetín, zplanělá). — M: 22. Halštr. vrch. (Luh nad Svatavou), 25a. Krušn. podh. vl. (roztr.), 28b. Kaň. Teplé (Karlovy Vary; Březová), 29. Doup. vrchy (vrch Pustý zámek), 32. Křivokl. (často), 33. Branž. hv. (často), 34. Plán. hřeb. (sv. část), 37. Šum.-novohr. podh. (Přísloup u Lhenic; vrch Vysoká Běta; mezi Zálužím a Čertyní; Velešín; Kohout), 41. Stř. Povlt. (Příběnice; Orlík nad Vltavou; břeh Želivky v Zahrádce), 45a. Loveč. střed. (vrch Sedlo; Bobří soutěska), 46c. Růžov. tab. (Růžový vrch), 47. Šluk. pah. (roztr.), 50. Luž. hory (Pavolino údolí; Křížový Buk; Studenec; Jílový vrch), 52. Ral.-bez. tab. (Ralsko; Lipka u Stráže pod Ralskem), 54. Ješ. hřb. (Andělská Hora; Machnínský revír u Machnína; Kryštofovo údolí; Ještěd), 55. Čes. ráj (údolí Plakánek u hradu Kost; od Turnova k Rakousům), 56. Podkrk. (hradní vrch Kumburk; Rýzmburk), 57a. Bělohr. (Bílé Poličany; potok Ratinka u Tetína), 58i. Hejš. (Bor; okolí Machnova), 59. Orl. podh. (údolí Metuje sv. od Nového Města nad Metují), 60. Orl. opuky (Kostelec nad Orlicí), 63a. Žamb. (Slatina nad Zdobnicí), 63c. Stř. Poorl. (Peliny u Chocně; Zářecká Lhota; Brandýs nad Orlicí; Hrádek), 63i. Hřebeč. vrch. (Hřebeč), 65. Kutnoh. pah. (Libice nad Doubravou), 66. Hornosáz. pah., 67. Českomor. vrch. (vz.), 68. Mor. podh. Vysoč. (vz. v údolí Želetavky), 70. Mor. kras (roztr.), 73b. Hanuš. vrch. (břeh Krupé u Chrástic), 74a. Vidn.-osobl. pah. (Žulová), 75. Jes. podh. (roztr.), 76a. Mor. brána vl. (roztr.), 77c. Chřiby (Brdo, 1981 již nezjištěna), 78. B. Karp. les. (Velká Javořina; Malá Javořina), 80. Stř. Pobeč. (Zádveřice; Poličná; údolí potoka Břučko), 81. Host. vrchy (roztr.), 82. Javorn. (roztr.), 84a. Besk. podh. (vz.). — O: 85. Kruš. hory (Přísečnice; Malý Háj), 87. Brdy (roztr.), 88d. Boub.-stož. hor. (Lenora), 91. Žďár. vrchy (vz.), 92a. Jiz. hory les. (roztr.), 93. Krk. (roztr., zvl. kary), 95. Orl. hory (Šerlišský mlýn; Malá a Velká Deštná; u zastávky Hanušovice-Staré Město pod Sněžníkem; mezi obcemi Hynčice pod Sušinou a Chrástice), 96. Král. Sněž., 97. Hr. Jes. (roztr.), 99a. Radh. Besk. (často).

FORMÁNEK (1887–1897) udává druh na řadě lokalit, odkud nikdy později nebyl uváděn a na nichž je růst velmi nepravděpodobný; jsou to: 63k. Moravskotřebov. vrchy (Letovice; Měšťanky u Letovic; v roce 1981 nezjištěna), 78. B. Karp. les. (Javorník; Filipov; Nová Lhota), 91. Žďár. vrchy (Fryšava; Žákova hora; Nové Město na Moravě). Údaj z Pardubicka (ROHLENA Čas. Nár. Mus. 103: 68, 1929) a lokalita od Těšína (OBORNY 1886: 1163) nejsou doloženy a přirozený výskyt v těchto územích není pravděpodobný. Dříve vysazována nebo zplanělá z kultury i v jiných územích (např. Frýdlantský výběžek).

Celkové rozšíření: Evropa kromě nejjižnějších částí (izolované arely jen v Portugalsku a na Sardinii) a kromě Velké Británie. Severovýchodní hranice areálu probíhá od j. Švédska

25. *Aurinia* DESV. — tařice*)

Aurinia DESVAUX J. Bot. Appl. 3: 162, 1815. — Syn.: *Alyssum* L. sect. *Aurinia* (DESV.) KOCH Syn. Fl. Germ. Helv. 58, 1836. — *Alyssum* L. p. p.

*) Zpracoval M. Smejkal

Tab. 33: 1 *Lunaria rediviva*, 1a — kalich, 1b — plod. — 2 *L. annua*.

přes Estonsko a střed evropské části SSSR do Povolží. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 182.

2. *Lunaria annua* L. — měsíčnice roční

Tab. 33/2

Lunaria annua LINNAEUS Sp. Pl. 653, 1753. — Syn.: *Lunaria inodora* LAM. Fl. Franç. 2: 457, 1788, nom. illeg. — *L. biennis* MOENCH Meth. Pl. 261, 1794, nom. illeg. — *L. pachyrrhiza* BORBÁS Österr. Bot. Z. 41: 422, 1891.

Exsikáty: Extra fines: BAENITZ Herb. Eur., no 8371. — DORFLER Fl. Graeca, no 389. — Fl. Stir. Exs., no 534. — SCHULTZ Herb. Norm., no 1819, 2309.

Dvouleté byliny s válcovitě větvenitým kořenem. Lodyha (10–) 30–100 cm vys., někdy již od báze, častěji však až v hor. polovině větvená, s odstálými až nazpět ohnutými, asi 0,5 mm dl. chlupy a až 2 mm dl. štětinami. Dolní a stř. listy dlouze řapíkaté (řapíky 6–18 cm dl.), hor. listy skoro přisedlé; listy šir. vejčité až vejčité kopinaté, 2,5–10,0 cm dl., 3,0–7,5 cm šir., na vrcholu tupé, na bázi srdčité, na okraji nepravidelně ostře pilovité až oddáleně hrubě zubaté, pýřité. Hrozen až 120květý. Květy nevonné; kališní lístky kopinaté až úzce kopinaté, 7–10 (–12) mm dl., pod vrcholem s výrůstky 1,0–1,5 mm dl., pýřité až lysé; korunní lístky 16–25 (–27) mm dl. s čepelí 12–18 (–22) mm dl., 7–13 mm šir., purpurově fialovou, vz. bílou; prašníky 2,6–4,5 mm dl. Plodní stopky přímo odstálé až rozkladité, 9–21 mm dl., rovné, pýřité; gynofor 7–18 mm dl., na vrcholu nazpět ohnutý. Šešulky nicí, skoro okrouhlé až šir. eliptické, (30–) 35–50 (–54) mm dl., (16–) 28–32 (–36) mm šir., na vrcholu zaokrouhlené a kratičce hrotité, na bázi zaokrouhlené; čnělka s bliznou 3,5–8,0 mm dl. Semen v šešulce 1–8, 8,6–10,6 mm dl., 7,2–8,5 mm šir., lem asi 1 mm šir., olivově hnědá. IV–VI. Hkf.

2n = 28 (ČR: 20b. Hustop. pah.), 30 (extra fines)

Původní v jv. Evropě a na Apeninském poloostrově. Je pěstovaná po celé Evropě a v Severní Americe. Zřídka přechodně zplaňuje u opuštěných sídel, zbořeníšť, na skládkách. V ČR byla nalezena zplanělá (nebo jako pozůstatek kultury) na četných místech termofytika a mezofytika, vz. i oreofytika; od planárního do supramontánního stupně (max.: Cikháj, 700 m).

Význam: Druh od pradávna pěstovaný pro ozdobu (velké purpurově fialové květy a stříbřité přeřradky šešulek).

